

kiezen vaak voor een typologische benaderingswijze, waarbij de verhalen geïnterpreteerd worden aan de hand van de bekende typencatalogus van de Scandinavische onderzoekers A. Aarne en S. Thompson. De meeste verhalen uit de collectie Bakker krijgen zo een Aarne Thompson nummer mee. Het verhaaltypen AT 333 verwijst bijvoorbeeld naar het bekende sprookje van Roodkapje, dat in verschillende culturen in verschillende varianten verteld wordt.

Historici zijn over het algemeen minder geïnteresseerd in dergelijke fijnmazige classificatiesystemen, waarin de nadruk ligt op generalisering, op overeenkomsten en continuïteit. De historicus is niet geïnteresseerd in het tijdloze van een bepaald sprookje, hij wil weten hoe de verhalen functioneerden binnen een concrete historische context. Deze verhalen kunnen hem iets vertellen over hoe gewone mensen hun dagelijks leven vorm en betekenis gaven. Met andere woorden: de verhalen verwijzen naar cultuur- en betekenisystemen. Een verhaal over een heks die zorgde voor een misoogst of voor zure melk laat iets zien van hoe mensen toen tegenslagen verwerkten door er een bovennatuurlijke verklaring voor te formuleren, in dit geval het boze werk van een heks. Iets dergelijks geldt voor de vele voorspellingen van onverwachte sterfgevallen, ogenschijnlijk zonder betekenis en daarom moeilijk om te verwerken. Maar als een dergelijk sterfgeval 'voorzien' was, dan luidt al snel de geruststellende conclusie: 'het heeft zo moeten wezen'.

Nog lang niet alle van de in totaal 32.000 volksverhalen van het Meertens Instituut zijn uitgegeven, en nog dagelijks komen er nieuwe verhalen bij die bijvoorbeeld afkomstig zijn uit onze huidige multiculturele samenleving. Volkskundigen van nu zijn niet alleen meer geïnteresseerd in de volksverhalen van 'vroeger'. Voor historici is het belangrijk om te weten dat de verhalen steeds beter voor onderzoek ontsloten worden. Sinds 1994 werkt het Meertens Instituut aan de opbouw van een elektronische Nederlandse volksverhalenbank, die op termijn ook op internet raadpleegbaar zal zijn. De verhalen zullen dan bijvoorbeeld ook op onderwerp, tijd of plaats te raadplegen zijn.

Albert van der Zijden

T. ter Bogt, B. Hibbel, ed., *Wilde jaren. Een eeuw jeugdcultuur* (Utrecht: Lemma, 2000, 351 blz., f49,90, ISBN 90 5189 827 4).

Jeugdculturen staan de laatste jaren volop in de belangstelling. Recentelijk was er de expositie 'Jong!, een caleidoscopisch overzicht van leefstijlen tussen 1950 en 2000'. Ook op televisie zijn subculturen inmiddels in al hun rijkdom te bewonderen, zoals bij de achtjarige TELEAC/NOT-documentaire over de geschiedenis van jeugdcultuur en popmuziek in de twintigste eeuw. Ook het bij deze serie uitgegeven boek is getooid met de titel *Wilde jaren*. Veelal zijn voornamelijk spectaculaire en negatieve aspecten van jongerenculturen naar voren gehaald, zoals bovenmatig alcohol- en drugsgebruik, agressie en normloosheid. Deze studie gaat grotendeels aan *As. folk devils* voorbij.

Terwijl 'Jong!' sterk de nadruk legde op kleding, ligt in *Wilde jaren* de klemtoon op popmuziek als bindend stijlelement. De titel verwijst naar de formatieve periode van een mens, waarin hij of zij voor het eerst met een jeugdculturele stijl in aanraking komt. Volgens de auteurs is dat een tijd waar je later als volwassene met plezier en verbazing op terugkijkt. Maar dat die fase bij sommige personen blijft nawerken, blijkt uit het hoofdstuk over reggae: rastafari zijn vaak rasta voor het leven. *Wilde jaren* is mooi vormgegeven en — een verdienste, met het oog op het brede publiek — toegankelijk geschreven. Daarbij is het meer een naslagwerk dan een handboek.

Het werk valt in twee delen uiteen. Het eerste deel is een aanvulling en actualisering van Tom ter Bogts studie *One two three four... Popmuziek, jeugdcultuur en stijl* uit 1997. Het bevat zowel een historisch overzicht van jeugdculturele stijlen in de twintigste eeuw als een aantal invloedrijke theorieën over populaire cultuur. Aan de hand van Adorno (cultuurindustrie), Bourdieu (analyse van smaak en voorkeur) en het Centre for contemporary cultural studies (dat als eerste het fenomeen jeugdcultuur serieus nam) worden in heldere bewoordingen verschillende theoretische invalshoeken op popmuziek en jeugdstijlen gepresenteerd. Het historisch overzicht is daartussen gevlochten. Voor wat betreft de jaren zestig vond ik het wat stereotiep; deze periode overstijgt helaas niet het beeld van een roerig decennium waarin de hippie ideologie overheerste.

Overtuigender is het tweede deel, dat geheel is gewijd aan hedendaagse jeugdculturen. De negen hoofdstukken bevatten veel nieuw materiaal. In de beschrijving van ideeën en praktijken van groepen jongeren ligt de meerwaarde van deze bundeling. Iedere jeugdstijl wordt nauwkeurig ontleed in dress-codes, muziekgenres, een overzicht van de belangrijkste muziekbands en tijdschriften.

Een van de interessantere bijdragen is het hoofdstuk over de raï in Nederland. Niet zozeer omdat hier van een relatief nieuwe jeugdstijl sprake is, maar omdat deze Noord-Afrikaanse cultuur de dominante Angelsaksische invloed prettig aanvult. Voor de betekenis van jeugdcultuur *an sich* maakt dit overigens niet veel uit. Muziek en stijl hebben voor jongeren een universele betekenis: het wij-gevoel, het delen van ervaringen tijdens bijeenkomsten. De vraag naar de betekenis van deze nieuwe en andere buitenlandse muziekimpulsen voor de Nederlandse jeugdcultuur in het algemeen verdient meer onderzoek.

Opvallend is ook het hoofdstuk over christelijke jeugdcultuur, in Nederland een exclusief protestantse aangelegenheid. Bekendste fenomenen zijn wel de EO-jongerendagen of het Flevo totaal festival. Christelijke gabbers, skaters, alto's en normalo's, ook hier zien we een waaier aan subculturen, met als bindmiddel: God is *cool*.

Er zijn tegenwoordig zoveel stijlen dat zelfs doorsnee tot een stijl is verheven. De explosie van jeugdculturen heeft letterlijk van niets iets gemaakt, en van iets, niets. En met de opkomst van internet zijn subculturen nog dynamischer geworden. De bijdrage over *Webgrrlies* (jonge meiden die via e-mail communiceren) maakt dat duidelijk. Stijl evolueert steeds meer in de richting van een dynamisch en geografisch divers netwerk. Dat de *Webgrrlies* daarbij iedere vorm van feministisch wij-denken vreemd is, en dat ze met *girl power* niets ophebben, onderstreept de gedachte dat subculturen ook in toenemende mate van een politiek-maatschappelijke lading worden ontdaan. Een van de conclusies is dan ook dat de stijlkenmerken grotendeels zijn vercommercialiseerd. Jeugdcultuur is heden ten dage, uitzonderingen zoals *hardcore* daargelaten, *big business*. Maar dat is in feite, sinds de opkomst van de jongerencultuur in de jaren zestig, niet anders geweest. De indruk die de huidige jeugdcultuur achterlaat is er een van een ongelooflijk rijk geschakeerde cultuur, een duizelingwekkende *bric à brac* van stijlen, modes en muziekgenres. Voor elk wat wils. En dat geldt eigenlijk ook voor deze studie.

Niek Pas

M. Elands, ed., *Uit Indonesië. De erfenis van de soevereiniteitsoverdracht* (Den Haag: Sdu uitgevers, 2000, 119 blz., f34,90, ISBN 90 12 08954 9); E. Captain, M. Hellevoort, M. van der Klein, ed., *Vertrouwd en vreemd. Ontmoetingen tussen Nederland, Indië' en Indonesië* (Tipje van de sluier XII; Hilversum: Verloren, 2000, 279 blz., f35,-, ISBN 90 6550 622 5); N. Kraan, *Twee blijde boodschappers. Brieven uit Bada van Jacob en Elisabeth Woensdregt, 1916-1928* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2000, 307 blz., f49,50, ISBN 90 239 0688 8); F. van Anrooij,